

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.2.70](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.70)

УДК 338.12

V. V. Venger,
к. е. н. старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
ORCID: 0000-0003-1018-0909

СВІТОВИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛЕЙ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

V. Venger
PhD in Economics, Leading Researcher,
Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine

GLOBAL EXPERIENCE OF INDUSTRIAL POLICY MODELS' IMPLEMENTATION

У статті розглядається світовий досвід реалізації моделей промислової політики держави. Виявлено, що поряд із наявністю широкого інструментарію, у науковій літературі до цього часу не сформувалися єдині підходи щодо класифікації моделей промислової політики, проте досить широко розглядаються такі моделі промислової політики, як «жорстка» (або вертикальна) та «м'яка» (або горизонтальна).

З огляду на цільові орієнтири розвитку промисловості, що ставляться державою виділяють такі моделі промислової політики, як: експортно-орієнтовану; імпортозаміщення; інноваційну. Доведено, що зазвичай держава поєднує декілька моделей, залежно від тих цілей і пріоритетів, які вона ставить перед собою. Проте сьогодні, у провідних країнах світу переважає чітка тенденція переходу від допомоги проблемним секторам економіки та вироцування національних лідерів до нової промислової політики, заснованої на інноваціях та конкурентоспроможності.

The paper reviews the global experience in implementation of state industrial policy models. The study revealed that, along with the availability of a wide range of tools, no common approaches to the classification of industrial policy models have been formed in the scientific literature. However, industrial policy models such as "tough" (or vertical) and "soft" (or horizontal) are widely considered.

The "tough" industrial policy model aims to develop individual priority sectors of the economy through the allocation or redistribution of resources for production activities carried out directly by the state.

The use of the "soft" model of industrial policy is based on the idea of supporting the competitiveness of national companies, focusing on creation of favorable conditions to start and conduct business in all sectors, without emphasizing any particular entities of state support.

Taking into account industry development targets of the state, there are such industrial policy models as export-oriented, import substitution and innovative ones.

Each of these models has its advantages and disadvantages, however, in practice, the reviewed models in their pure form are not used. Usually, the state combines several models, depending on the goals and priorities that it sets.

At the same time, most countries prefer an innovative model of industrial development. For the successful implementation of an innovative model of industrial policy, the state has to incur considerable costs for the creation of innovative and information infrastructure, training of scientific personnel, organization of the system of effective protection of intellectual property and technology transfer, insurance of risks of innovation activity.

Also, despite the combination of different industrial policy models, industrialized countries prefer horizontal industrial policy, which is characterized by a change in the functions of the state from traditional structural and sectoral regulation to solving infrastructure problems, as well as to creating favorable business climate for sustainable business development. That is, in developed countries there is a clear tendency to move from helping problematic sectors of the economy and growing national leaders to a new industrial policy based on innovation and competitiveness. At the same time, policy instruments are changing - there is a shift from the state budget allocation of funds between industries to financing together with the private business of scientific research, development of economic strategy and optimal conditions of functioning.

Keywords: *industrial policy; industrial policy models; “tough” industrial policy; “soft” industrial policy; export-oriented industrial policy; import substitution policy; innovative industrial policy.*

Ключові слова: *промислова політика; моделі промислової політики; «жорстка» промислова політика; «м'яка» промислова політика; експортно-орієнтована промислова політика; політика імпортозаміщення; інноваційна промислова політика.*

Вступ. Промисловість – одна з провідних галузей національної економіки, що забезпечує життєві інтереси країни, її економічну безпеку, соціальний та культурний рівень життя населення. На сучасному етапі трансформаційних процесів, коли головним завданням і критичними ознаками економічного розвитку стають інноваційність, ефективність і конкурентоспроможність, промисловість набуває ролі ключового чинника технологічної модернізації економіки та її зростання. Це обумовлює підвищений інтерес суспільства, зокрема вчених і практиків, до її можливостей виконувати роль технологічного лідера і продуцента інноваційних чинників економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні вчені приділяють значну увагу окремим напрямкам промислової політики держави, з притаманним їм арсеналом правових засобів. Серед основних наукових публікацій варто виділити праці таких вчених: Ю. Кіндзерського [1], який значну увагу приділяє питанням стратегії і політики структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості; О. Амоші, В. Вишневського, Л. Збараської [2], які розглядають актуальні тренди, виклики та можливості промислової політики України; Л. Дейнеко, М. Якубовського, Е. Шелудько та ін. [3], що присвячена питанням промислової політики посткризової економіки та інших.

Водночас, низка питань, що стосуються насамперед, формування основних напрямів та заходів промислової політики для економічного зростання, залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є узагальнення світового досвіду щодо формування та реалізації промислової політики держави з метою забезпечення стійкого зростання вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні, ні в кого не виникає сумніву, що стимулювання економічного зростання слід пов'язувати, насамперед, з державною промисловою політикою – цілісною та скоординованою системою заходів державних органів влади, направленою на розвиток промисловості в цілому та окремих її галузей, що підкріплюється відповідними механізмами реалізації (стимулювання, регулювання та контроль через відповідні інститути держави та ринку), спрямованими на розв'язання стратегічних і тактичних завдань реального сектора: зростання обсягів та зміну структури промислового виробництва, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та окремих її галузей, тощо [2].

Починаючи з середини XIX ст. і до сьогодні, розвинуті країни активно використовують промислову політику для розбудови своїх економік. Проте моделі та засоби такої політики зазнали кардинальних змін насамперед через зміну поглядів на роль держави у стимулюванні економічних перетворень [1, с. 64]. Питання про роль держави у економічному розвитку завжди залишалось найбільш актуальним та дискусійним як в теорії, так і на практиці. Відтак домінування тих чи інших поглядів на кожному етапі розвитку національних економік визначало ту чи іншу стратегію поведінки держави відносно власних економічних суб'єктів. Змінювалися й функції держави відповідно до появи нових внутрішніх і глобальних викликів (адже на функції держави впливають

не стільки її класові характеристики, скільки нові умови й чинники існування сучасної цивілізації: екологія, ядерне озброєння, демографічні, сировинні та інші глобальні проблеми) [4, с. 12–13].

З позицій еволюції поглядів на промислову політику держави та підходів до її реалізації світовий досвід налічує три великі етапи [5, с. 29]: 50–60-ті роки ХХ ст. – масова індустріалізація, компенсація провалів ринку, захист новостворених галузей, управління державним сектором; 70–90-ті роки ХХ ст. – домінування з 80-х ідеології пріоритету торговельної лібералізації, приватизації, прямих іноземних інвестицій; структурні програми; 2000-і роки – провали ринку; посилення політичного контексту у здійсненні промислової політики; гнучкість промислової політики, головна увага до інновацій та технологічної модернізації, сприяння розвитку національних інноваційних систем. Підвищення конкурентоспроможності національних виробників є в цей час основною метою державної промислової політики.

Варто зазначити, що незалежно від того, чи є державна промислова політика офіційною стратегією (як у Франції та Японії) або існує «де-факто» (Великобританія, США), вона містить в собі широкий спектр інструментів державного впливу на розвиток промисловості, її структуру (галузеву й регіональну), ефективність підприємницької діяльності [6].

Незважаючи на досить широкий інструментарій, у науковій літературі до цього часу не сформувалися єдині підходи щодо класифікації моделей промислової політики, оскільки різні дослідники використовують різні критерії чи ознаки для визначення тієї чи іншої моделі. Так, ряд дослідників використовує для класифікації критерій домінування у моделі одних інструментів і механізмів політики над іншим. За таким підходом розглядають такі моделі промислової політики, як «жорстка» (або вертикальна) та «м'яка» (або горизонтальна).

Модель «жорсткої» промислової політики має на меті розвиток окремих пріоритетних галузей економіки за допомогою розподілу чи перерозподілу ресурсів для виробничої діяльності, що здійснюється безпосередньо державою. До засобів чи інструментів, що домінують при проведенні такої політики, належать пряме та непряме бюджетне субсидування та кредитування галузей, підприємств, регіонів, прями державні інвестиції, компенсація відсоткових ставок із бюджету за кредитами комерційних банків, надання державних гарантій за позиками суб'єктів господарювання, субсидування експорту, захисні імпорتنі мита, створення державних підприємств чи спільних підприємств за участю державного капіталу тощо.

Використання у проведенні промислової політики «м'якої» моделі ґрунтується на ідеї підтримки конкурентоспроможності національних компаній, орієнтація на створення сприятливих умов для започаткування і ведення бізнесу в усіх галузях, без виокремлення якихось окремих суб'єктів державної підтримки. «М'яка» модель мінімізує перерозподіл ресурсів як такий та покликана змінити мотиви і очікування виробників перш за все за рахунок зменшення ризиків інвестиційної та виробничої діяльності.

З огляду на цільові орієнтири розвитку промисловості, що ставляться державою виділяють такі моделі промислової політики [7].

Експортно-орієнтована модель – спрямована на всебічне стимулювання виробництва, чия продукція призначена в основному для експорту. Серед засобів стимулювання експортних галузей використовують інструменти як «жорсткої», так і «м'якої» моделей промислової політики.

Модель імпортозаміщення передбачає розвиток внутрішнього ринку за рахунок власного виробництва. Ця модель заснована на ідеї протекціонізму національного виробника і в ній домінують інструменти з арсеналу «жорсткої» промислової політики.

Інноваційна модель промислової політики поєднує у собі позитивні риси як експортної моделі, так і моделі імпортозаміщення та при цьому позбавлена їхніх негативних рис. Інновації зумовлюють якісні позитивні зміни як виробничо-технологічного та організаційно-управлінського, так і соціально-трудоного потенціалів, забезпечуючи їхнє безперервне відтворення.

Для успішної реалізації інноваційної моделі промислової політики держава має взяти на себе значні витрати щодо створення інноваційної та інформаційної інфраструктури, підготовку наукових кадрів, організацію системи ефективного захисту інтелектуальної власності й трансферу технологій, страхування ризиків інноваційної діяльності. Тобто держава повинна створити умови, за яких виникне попит на власні нововведення, а прибутковість інноваційної сфери буде принаймні не меншою за прибутковість інших сфер.

Як свідчить досвід, на практиці розглянуті моделі у чистому вигляді не використовуються. Зазвичай держава поєднує декілька моделей, залежно від тих цілей і пріоритетів, які вона ставить перед собою. При цьому важливу роль у виборі ефективних засобів стимулювання економічного зростання відіграє якість ринкових інститутів, оскільки визнано, що найважливішою передумовою зростання є політична стабільність, надійність системи примусу до виконання законів, високопрофесійна бюрократія, раціональна система адміністрування та система інфорсменту, що визначаються збалансованою системою організації інститутів влади та правосуддя [1, с. 66–67].

Значимо, що за кордоном накопичено як позитивний, так і негативний досвід формування та реалізації промислової політики. Позитивним досвідом характеризується реалізація промислової політики *Японії*, основною концепцією розвитку якої стала відмова від використання зарубіжних технологій на користь створення власних. Серед основних причин такої переорієнтації промислової політики були:

1) посилення економічних проблем країни та високі темпи інфляції, спричинені енергетичною кризою. У цих умовах радою зі структури промисловості було запропоновано нову концепцію розвитку промисловості країни, орієнтовану на зменшення залежності країни від імпорту нафти та сировинних ресурсів, орієнтовуючись на

створення умов для розвитку наукомістких галузей. З цією метою було дозволено створювати спеціальні інвестиційні фонди, учасники яких як юридичні, так і фізичні особи отримали податкові пільги;

2) позиція американських економістів щодо не вигідного продажу «високих технологій» Японії у зв'язку з можливістю на основі їх запозичення створювати конкурентоспроможні товари. Це зумовило орієнтацію в Японії на розвиток власних досліджень та прискорений розвиток наукомістких галузей. Одночасно застосовувалися заходи щодо підтримки державою галузей на ранніх стадіях розвитку. В результаті таких дій держави у зрілих галузях під впливом ринкових механізмів відбулося скорочення надлишку потужностей, ліквідація слабких фірм та їх перепрофілювання на випуск наукомісткої продукції.

Відтак сьогодні, основною метою промислової політики Японії є розвиток наукомістких і високотехнологічних галузей. Для реалізації цієї мети Міністерство економіки, торгівлі і промисловості [8] використовує «прямі» методи структурної політики – селективні галузеві програми, структурну переорієнтацію промисловості, антимонопольне регулювання. Поряд з інструментами селективної промислової політики в Японії досить активно використовуються непрямі методи – бюджетна, податкова, грошово-кредитна, експортна політики.

Головною метою промислової політики *Південної Кореї* є забезпечення прискореного розвитку промисловості на основі новітніх науково-технічних досягнень, інтеграція її в світове господарство, відкритість для іноземних інвестицій, технологій, ноу-хау. Стратегічними промисловими секторами визначені напівпровідники, суднобудування, автомобілебудування, металургія, легка промисловість. До основних інструментів промислової політики Південної Кореї належить державна підтримка пріоритетних галузей через реалізацію регіональних програм розвитку промислового виробництва.

Державна промислова політика *США* виступає головним чинником підтримки технологічного лідерства американської промисловості [5, с. 31]. Держава надає змогу галузям і підприємствам американської промисловості проводити модернізацію у формі виведення значної частини активів у країни з дешевими трудовими ресурсами. При цьому на території США залишаються ланки відтворювального ланцюга, які пов'язані з виробництвом високотехнологічних компонентів і забезпечують залежність партнерів від промисловості США. Водночас розвиток промисловості неможливий без створення нових знань. США є лідером експорту ліцензій на відкриття, винаходи й нові розробки. Це призводить до залежності інших країн від США у галузі науки й техніки, лідерства США у конкурентоспроможності. При цьому експорт ліцензій доповнюється вивезенням наукомістких виробництв. У міжнародному розподілі праці державна промислова політика США спрямована на підтримку ролі світової дослідницької лабораторії та випробувального полігону. У США вважається доцільним виробництво тільки унікальних товарів, які через різноманітні обставини неможливо виробляти в інших країнах, або товарів, вироблених за новітніми технологіями, які не мають світових аналогів.

Слід зазначити, що сьогодні уряд США офіційно не визначає завдання промислової політики, проте основні напрями її розвитку фактично визначені у сприянні зростання конкурентоспроможності промисловості, завоюванні внутрішнього та експансії зовнішніх ринків промислових товарів, збалансованому розвитку промисловості в регіонах країни. Традиційно США при здійсненні промислової політики використовують «непрямі» методи (податкову, грошово-кредитну, експортну політики). Основними інструментами промислової політики виступають інноваційна, інвестиційна та структурна антикризова політики [3, с. 26].

Також позитивним досвідом реалізації промислової політики характеризуються країни *Західної Європи*. Західна Європа вважається історичним центром промислової революції та ініціатором початку індустріалізації. Основний принцип сучасної промислової політики країн Західної Європи – забезпечити існування глобально конкурентоспроможної, інноваційної й ефективної промисловості. У цьому контексті заслуговує на увагу досвід *Франції*.

Розвиток промислової політики Франції започатковано наприкінці 1940-х років, коли урядом було прийнято рішення щодо децентралізації промислових підприємств з регіону Парижа на тлі скорочення загальної чисельності населення країни. Серед причин такої адміністративної централізації був недостатній рівень транспортного сполучення між провінціями Франції, оскільки основні шляхи сполучення на той час були побудовані лише у напрямку столиця – провінція – столиця, що призвело до концентрації владних, культурних, фінансових установ і організацій та промислових підприємств саме у Парижі [9, с. 35].

Згідно з Державною стратегією розвитку промислових секторів Франції до 2020 р. головними напрямками промислової політики в умовах глобальної конкуренції та науково-технічного розвитку є збереження і розвиток ключових секторів промисловості (автомобілебудування, ядерні та космічні технології, еко-галузі, індустрія моди). До основних інструментів промислової політики належать як селективні «прямі», так і «непрямі» – важелі податкової, бюджетної, грошово-кредитної політик, причому їхній баланс визначається для кожного сектора промисловості окремо залежно від специфіки [3, с. 27].

Державна промислова політика в *Німеччині* носить комплексний характер та спрямована на створення сприятливих умов для сталого розвитку найперспективніших галузей промисловості. Уряд Німеччини послідовно відмовляється від протекціоністських заходів підтримки промисловості, керуючись принципами соціальної ринкової економіки, відповідно до яких держава обмежується створенням рамкових умов для успішного розвитку промисловості. Також йдеться про створення для підприємств та їхніх працівників умов для чесного та прозорого ведення конкуренції на міжнародних ринках.

Головною метою промислової політики Німеччини є сприяння економічному зростанню, забезпечення зайнятості населення, створення умов для розвитку інновацій, залучення інвестицій у промислове виробництво. З

метою захисту вітчизняного виробника використовуються адресні допомоги та так зване субсидування промисловості майбутнього.

Пряме державне втручання є винятком і застосовується вкрай рідко. Відповідальність за конкурентоспроможність продукції, що випускається, покладено на самих виробників. Розвиток конкуренції є одним з пріоритетів німецької політики у сфері підтримки промисловості. Сучасна ефективна промислова політика Німеччини полягає у створенні передумов для розвитку інновацій та конкурентоспроможного виробництва [10, с. 68].

Головна мета сучасної промислової політики *Великобританії* спрямована на підвищення конкурентоспроможності і розвиток науково-технічного потенціалу заради досягнення стійких темпів зростання економіки і продуктивності праці. Основними інструментами промислової політики є заходи державної підтримки (реалізація регіональних проектів та програм розвитку пріоритетних галузей промисловості), важелі інноваційної, інвестиційної, грошово-кредитної, податкової та бюджетної політик. Реалізацією цієї політики займається Міністерство торгівлі і промисловості. Його основними завданнями є: забезпечення максимального використання можливостей у науково-технічних і технологічних сферах, допомога у розвитку підприємництва та інновацій, формування прозорої і ефективної правової бази для справедливої конкуренції. На державу покладено функції відстежувати успіхи національної промисловості на світових ринках і визначати сильних перспективних вітчизняних продуцентів, які забезпечуються державною підтримкою. Допомога з боку держави надається на конкурсній основі для реалізації проектів, що відповідають обумовленим критеріям. Використання і ефективність держава контролює за допомогою вибіркового обстеження у ході виконання проектів. Економічні результати оцінюються із залученням консультаційних фірм [5, с. 31].

Промислова політика *Італії* спрямована на реалізацію заходів щодо розвитку конкурентоспроможного бізнес-середовища, стимулювання досліджень і промислових інновацій, новітніх технологій, боротьбу з контрафактною продукцією, підтримку розвитку мікро-, малих і середніх підприємств.

Слід зазначити, що сьогодні у рамках *Європейського союзу* проводиться єдина для усіх країн-членів промислова політика, що розробляється і координується Єврокомісією [1, с.84]. Поняття промислової політики відображено у Римському договорі про створення ЄС та Євроатома 1957 р., Маастрихтському договорі про ЄС 1992 р.

Основні принципи, якими керується ЄС при проведенні промислової політики, полягають у тому, що будь-яка допомога держави не відповідає правилам спільного ринку, якщо вона:

- надається за рахунок державних коштів;
- становить економічну вигоду для одержувачів (або поліпшує становище підприємства порівняно з конкурентами);
- має адресний характер, тобто призначена тільки для деяких виробників або виробництва окремих виробів, що негативно позначається на рівності можливостей усіх конкурентів;
- спотворює конкуренцію або може їй загрожувати, а також порушує торговельний обмін між країнами-членами.

Ці принципи є відображенням ліберальної доктрини розвитку економіки і відповідають «м'якій» моделі промислової політики. Основним завданням останньої на території ЄС є створення конкурентного середовища для функціонування підприємств при одночасному забезпеченні умов для промислової конкурентоспроможності. Може скластися враження, що ЄС взагалі відкидає будь-яку державну підтримку, яка не вписується в ліберальну концепцію. Проте це далеко не так. У рамках ЄС дозволяються різноманітні галузеві програми підтримки, що здійснюються за згодою Єврокомісії і розцінюються як гнучкість політики і компроміси у сфері державної підтримки. При цьому надання підтримки супроводжується постійним моніторингом і контролем за її ефективністю к Єврокомісією, так і урядами держав-членів. У разі неотримання очікуваних результатів допомога одразу припиняється або її форми переглядаються.

Керуючись критеріями рівня цільового спрямування допомоги, в ЄС виділяють: регіональну, горизонтальну та галузеву (секторальну). Такий підхід є умовним, оскільки, наприклад, до окремих галузей потрапляє також частина допомоги горизонтального характеру, зокрема, підтримки малих і середніх підприємств або допомог у сфері працевлаштування.

Допомога на регіональні цілі покликана пом'якшувати диспропорції в економічному розвитку різних регіонів ЄС.

На відміну від регіональної, горизонтальна допомога покликана забезпечити сприятливі умови розвитку економік країн, підвищення конкурентоспроможності їхніх суб'єктів, створення нових, робочих місць, розширення рівня само зайнятості, полегшення доступу до фінансових ресурсів. До її видів належить допомога: на дослідження і розробки; на охорону навколишнього середовища; для малих і середніх підприємств; на підвищення кваліфікації працівників; для працевлаштування; на реструктуризацію і порятунк підприємств, що перебувають у складному становищі; для підприємств, розташованих у зоні занепаду міських територій; для підтримки діяльності з більшим економічним ризиком (венчурний капітал).

Галузева допомога надається галузям промисловості, які зазнають економічних труднощів, причому вона має використовуватися не для підтримки їхніх «status quo», а для вирішення довгострокових проблем. Програми допомоги повинні передбачати скорочення кількості збиткових виробництв, мати тимчасовий характер, бути пов'язаними із цілями реструктуризації певного сектора, мати задані критерії ефективності допомоги, біти підконтрольними, не перешкоджати конкуренції.

У 2007 р. Єврокомісією було висунуто ряд нових секторних ініціатив, спрямованих на зміцнення конкурентоспроможності найбільш перспективних для розвитку галузей промисловості до 2015 р., завоювання лідерських позицій ЄС на світовому ринку та протистояння зростаючому натиску іноземних конкурентів, зокрема, США, Японії та країн Азії.

До числа галузей, що потрапили у пріоритетність, крім автомобілебудівної, суднобудівної, машинобудівної тощо, потрапила й металургійна галузь. Для зміцнення її конкурентоспроможності розроблено ініціативи щодо зниження енергомісткості, розширення сировинної бази, вторинної переробки та асортименту виробів.

Для підтримки висунутих секторних ініціатив було використано горизонтальні інструменти: основну увагу зосереджено на значному збільшенні фінансування державою наукових досліджень і розробок в обраних секторах, підготовці кваліфікованих кадрів для роботи в них, спрощені та уніфікації технічного регулювання, реалізації екологічних проектів, підтримці виробників на зовнішніх ринках тощо.

Прикладом неефективної промислової політики може бути *російська* [11, с. 8]. Незважаючи на колосальний сировинний потенціал, незалежність від імпортованих енергоносіїв, накопичені фінансові ресурси в Росії фіксується негативна структурна перебудова. За виключенням ВПК, російська промисловість значною мірою спирається ще на розробки радянських часів, не вдалося подолати сировинну залежність, так звану «голландську хворобу».

Висновки. Отже, підсумовуючи необхідно відзначити, що промислова політика є важливою складовою економічної політики сучасних передових економік світу. Проблема сутності реалізації промислової політики держави пов'язана з проблемою неспроможності ринку і необхідністю державного втручання в економічні процеси [12, с. 24]. Для її реалізації держава має у своєму розпорядженні різноманітний інструментарій впливу на діяльність підприємств промислового комплексу в умовах ринкової економіки, які умовно можна поділити на дві основні групи за ознакою віднесення до методів прямого і непрямого регулювання.

Незважаючи на поєднання різних моделей промислової політики, промислово розвинені країни світу надають перевагу горизонтальній промисловій політиці, характерною рисою якої є зміна функцій держави з традиційного структурно-галузевого регулювання на вирішення інфраструктурних проблем, на створення сприятливого підприємницького клімату для сталого розвитку бізнесу. Тобто, у провідних країнах світу спостерігається чітка тенденція переходу від допомоги проблемним секторам економіки та вирошування національних лідерів до нової промислової політики, заснованої на інноваціях та конкурентоспроможності. При цьому змінюються й інструменти політики – відбувається перехід від держбюджетного розподілу коштів по галузях до фінансування разом із приватним бізнесом наукових досліджень, розроблення економічної стратегії та оптимальних умов функціонування.

Водночас варто зазначити, що сьогодні не існує універсальних рецептів промислової політики, а її сліпе копіювання може призвести до крайніх негативних наслідків. Це обумовлено тим, що кожна країна має свої специфічні особливості, які визначаються її економічним рівнем, виробничою та технологічною структурою, якістю інститутів, тобто перебуває на певній стадії економічного розвитку порівняно, наприклад, з іншими, більш передовими, або менш розвиненими країнами. Тому ефективність промислової політики в сучасних умовах залежить, з одного боку, від вибору певної моделі та набору конкретних інструментів, які пропонуються для реалізації бізнесу за сприяння державних і регіональних структур, з іншого – від ступеня використання вузькоспрямованих заходів держави з розвитку провідних галузей промисловості, а також від заходів загальноекономічного характеру, що реалізуються державою, й які сприяють розвитку промисловості в цілому. При цьому слід мати на увазі необхідність створення структур такого рівня, які здатні забезпечити міжгалузеву й міжтериторіальну взаємодію нових знань і технологій, оптимальне використання основних економічних винників відповідно до особливостей не тільки галузі, а й регіону.

Отже, проведений аналіз реалізації промислової політики розвинутих країн та країн, що розвиваються свідчить, що на практиці існує можливість винайдення ефективної моделі промислової політики, а також вказує на те, що не можна вдаватися до крайнощів, обираючи ту чи іншу модель. Слід вчасно визначати періоди переходів від стадії до стадії та відповідно переглядати інструментарій промислової політики. При цьому, найкращою вважається така політика, що поєднує в собі інструменти як «жорсткої», так і «м'якої» моделей, а співвідношення цих інструментів має визначатися наявним станом економіки та промисловості а також її бажаним напрямом розвитку.

Список використаних джерел.

1. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації : монографія / Ю.В. Кіндзерський ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2013. – 536 с.
2. Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості: наук.-аналіт. доповідь / О.І. Амоша, В.П. Вишневецький, Л.О. Збаразська та ін.; за заг. ред. В.П. Вишневецького; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2014. – 200 с.
3. Промислова політика посткризової економіки: кол. монографія / [Дейнеко Л.В., Якубовський М.М., Шелудько Е.І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.В. Дейнеко; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.М. Якубовського; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогноз. НАН України" – К., 2014. – 316 с.
4. Венгер В.В. Функції публічної влади: соціально-економічна сутність і напрями реалізації / В.В. Венгер // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С. 10–16.

5. Носирев О.О. Світовий досвід реалізації моделей промислової політики / О. О. Носирев // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Вип. 16(2). – С. 29–32. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_16%282%29__8.

6. Ортина Г.В. Зарубіжний досвід реалізації державної політики щодо стратегічного розвитку реального сектору економіки / Г.В. Ортина // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2016. – № 3. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1102>.

7. Комогорцев А.В., Фєрова И.С. Модели промышленной политики в контексте современных траекторий развития экономики / А.В. Комогорцев, И.С. Фєрова // Библиотека Красноярского государственного университета. URL: http://library.krasu.ru/ft/ft/_articles/0114692.pdf.

8. Economic Policy Speech by Akira Amari, Minister of State for Economic and Fiscal Policy, to the 183rd Session of the Diet. URL: <http://www5.cao.go.jp/keizai1/2013/130228keizaienzetsu-en.pdf>.

9. Пельтек Л.В. Развитие региональной промышленной политики держави: теория, методология, механизмы / Л.В. Пельтек. – Николаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 268 с.

10. Морозов В.С. Сучасний механізм регулювання сфери промисловості у ФРН / В.С. Морозов // Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Економіка. – 2013. – Вип. 6. – С. 63–70.

11. Гамалій В.Ф., Кошик О.М., Легінькова Н.І. Промислова політика зарубіжних країн / В.Ф. Гамалій, О.М. Кошик, Н.І. Легінькова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2016. – вип. 26. – С. 3–10.

12. Точилін В.О., Венгер В.В. Формування функціонально ефективної моделі ринку: конкуренція та бар'єри, ринкова влада і державне регулювання / В.О. Точилін, В.В. Венгер // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 23–38.

References.

1. Kinders'kyi, Yu.V. (2013), *Promyslovist' Ukrainy: stratehiia i polityka strukturno-tekhnologichnoi modernizatsii*: monohrafiia [Industry of Ukraine: strategy and policy of structural and technological modernization: monograph], NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy», Kyiv, Ukraine.

2. Amosha, O.I. Vishnevsky, V.P. and Zbarazska, L.O. (2014), *Promyslovist' i promyslova polityka Ukrainy 2013: aktual'ni trendy, vyklyky, mozhlyvosti: nauk.-analit. dopovid'* [Industry and Industrial Policy of Ukraine 2013: Current Trends, Challenges, Opportunities: Scientific Analyst. report], NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti, Donetsk, Ukraine.

3. Dayneko, L.V. Yakubovsky, M.M. and Sheludko, E.I. (2014), *Promyslova polityka postkryzovoi ekonomiky: kol. monohrafiia* [Industrial Policy of the Post-Crisis Economy: Count. monograph], NAN Ukrainy, DU "In-t ekon. ta prohnoz. NAN Ukrainy", Kyiv, Ukraine.

4. Venher V.V. (2011), "Functions of public authority: socio-economic nature and areas of implementation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 12, pp. 10–16.

Wenger, V.V. (2011), "Functions of public authority: socio-economic nature and areas of implementation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 12, pp. 10-16.

5. Nosirev, O.O. (2017), "World experience in implementing industrial policy models", *Naukovyy visnyk Uzhhorod's'koho natsional'noho universytetu. Seriiia : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, [Online], vol. 16(2), pp. 29-32, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_16%282%29__8 (Accessed 22 January 2020).

6. Ortina, G.V. (2016), "Foreign experience in implementing state policy on strategic development of the real sector of the economy", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 3, [Online], available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1102>, (Accessed 22 January 2020).

7. Komogortsev, A.V. and Ferova, I.S. (2007), "Industrial policy models in the context of modern economic development paths", *Library of Krasnoyarsk State University*, [Online], available at: http://library.krasu.ru/ft/ft/_articles/0114692.pdf (Accessed 23 January 2020).

8. Amari, A. (2019), "Economic Policy Speech by Akira Amari, Minister of State for Economic and Fiscal Policy, to the 183rd Session of the Diet", available at: <http://www5.cao.go.jp/keizai1/2013/130228keizaienzetsu-en.pdf> (Accessed 23 January 2020).

9. Peltek, L.V. (2010), *Rozvytok rehional'noi promyslovoi polityky derzhavy: teoriia, metodolohiia, mekhanizmy* [Development of regional industrial policy of the state: theory, methodology, mechanisms], Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, Mykolaiv, Ukraine.

10. Morozov, V.S. (2013), "The current mechanism of regulation of the sphere of industry in Germany", *Visnyk Mariupol's'koho derzhavnogo universytetu, Ser.: Ekonomika*, vol. 6, pp. 63-70.

11. Gamaliy, V.F. Koshik, O.M. and Leginkova, N.I. (2016), "Industrial policy of foreign countries", *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky.*, no. 26, pp. 3-10.

12. Tochilin, V.O. and Wenger, V.V. (2009), "Formation of a Functional Market Model: Competition and Barriers, Market Power and Government Regulation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 2, pp. 23-38.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2020 р.